

Srđan MUSIĆ

Prilog izučavanju toponomastike sjeverozapadne Boke Kotorske

Toponomastika severozapadne Boke Kotorske uglavnom je slovenskog porekla sa malobrojnim grčkim, romanskim i turskim primjesama, i, moglo bi se reći, verno odražava istorijski razvoj tog kraja. Romanski toponomastički ostaci najviše se nahode duž morske obale i u samom gradu Herceg-Novom. Isto tako, i turski toponimi najvećim su delom grupisani u Herceg-Novom i u njegovoj najbližoj okolini, jer je, kao što je poznato, hercegnovska tvrđava u toku dva veka bila najznačajnije tursko uporište na Jadranu.

U iscrpnoj studiji o toponomastici na našoj obali pod naslovom »Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima«, Skok deli jedranske toponime neslovenskog porekla na ilirske, grčke i romanske. Romanske toponime Skok zatim deli na dva glavna perioda, na period pre dolaska Slovena i na period posle njihovog naseljavanja. Period posle dolaska Slovena Skok razvrstava u četiri razdoblja: rano hrišćansko-romansko razdoblje, starodalmatinsko razdoblje, razdoblje vlaškog (rumunskog) pastirskog kretanja i, na kraju, mletačko razdoblje.¹⁾

Iako postoje tragovi ranih perioda romanskih uticaja u toponomastici severozapadne Boke Kotorske, dvestagodišnja turska vladavina prouzrokovala je neku vrstu rupturu u odnosu na staru romansku toponomastiku na tom terenu. Mletački je uticaj docnije delimično rehabilitovao romansku toponomastiku u obalnom pojasu, ali veoma se retko nađe neki romanski toponim u unutrašnjosti kopna. Obalni je pojas, međutim, bogat romanskim toponimima novijeg porekla kao npr. *Vála* u Bijeloj, *Kvadrün*, *Pônta* u Đenovićima, *Škôlj*, *Mênduo* u Kumboru *Fortemâre*, *Belavîsta*, *Špànjola* u Herceg-Novom itd.

¹⁾ Isp. P. Skok, **Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima**, Jadranski institut JAZU, Zagreb 1950, I, str. 256-60.

Među najstarije toponime romanskog porekla u severozapadnoj Boki Kotorskoj spadaju oni koji pripadaju balkansko-romanskom periodu. Možda bi u taj period mogao da se svrsta toponim *Sutorina* koji označava selo, reku i dolinu na krajnjem zapadu Boke, na granici sa Konavlima. Međutim, teško je sa sigurnošću utvrditi poreklo ovog toponima. Vuk ga u drugom izdanju Riječnika pominje,²⁾ a Donović i Nakićenović³⁾ vele da je *Sutorina* postala od latinske kovanice *subturrem*. Skok taj toponim pominje u knjizi »Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima«, dok u knjizi »Naša pomorska i ribarska terminologija« daje jedno objašnjenje glagola *sutoriti* koje bi moglo da se poveže sa toponimom *Sutorina*.⁴⁾ Naš nastavak *-ina* za toponime veoma je čest na tom području (*Brajkovina, Burovina, Lalovina, Begovina* itd.) dok najveći problem, ukoliko pretpostavimo da *Sutorina* vodi poreklo od *subturrem*, predstavlja latinsko naglašeno kratko *u* koje u italijanskom daje zatvoreno *o*, dok kod nas taj refleks gotovo nikada ne nalazimo. Tu bi, međutim, mogla da pomogne disimilacija, jer oblik *Suturina* nije pogodan za izgovor. Pomeranje akcenta na prvi slog moglo je da doprinese da se disimilacija izvrši.

Kao primer toponima iz ranog romanskog perioda naveli bismo toponim *Stōn* (zemlja pored mora u Baosićima)⁵⁾ koji odgovara *Stonu* na poluostrvu Pelješcu, a koji je nastao od lat. *stamnu* sa karakterističnim prelazom naglašenog latinskog kratkog i dugog *a* u *o*, zatim *Pōlača*, zemlja u Bijeloj, za koju Šerović tvrdi da je pejorativ od ženskog imena *Pole*,⁶⁾ što smatramo da nije tačno, jer je to po svoj prilici transformacija latinske reči *palatium* »palata« u naše

²⁾ **Sūtorina** f. l. uzak komad turske zemlje iz Hercegovine u more, koji razdvaja Dubrovačku državu od Boke kao što je sa sjeverne strane razdvaja Klek od Dalmacije. (**Sutorina**) u pjesmi nekaka so (može biti da je morska): I imaše soli Sutorine.

³⁾ Nakićenović, Boka (Antropogeografska studija), **Naselja Srpskih zemalja IX, SEZ, XX**, str. 628: »Sutorina je dobila ime po tome što Rimljani po okolnim brdima i stranama bijahu tvrđave i tornjeve ogradili... a kraj koji je bio pod rečenim tvrđavama nazvao se **subtorre, subturrem** po čemu se naziva **Sutorina**«.

⁴⁾ Skok, *Isto*, I, str. 89: »Nejasan je toponim Sutorište, premda pokazuje naš sufiks **-ište**. Isp. **Sūtorina** kod Vuka »nekaka sō morska« i toponim **Sūtorina** u Hercegovini uz more«. Toponim **Sutorina** mogli bismo, međutim, povezati sa rečju koju je Skok zabeležio u knjizi **Naša pomorska i ribarska terminologija**, Split 1933, str. 161: Mislim, nadalje, da se riječju **orjo** u Mulu stoji u vezi i gl. **sutoriti**, koji je Zore zabilježio u Cavtatu. **Sutoriti** znači prema Zori — bacati mreže s večera. Glagol bi, sudeći prema ovom značenju, mogao biti izvedenica od lat. **subtus horam** (podrazumi **piscari**, tj. ribati dok je još vrijeme). Od gl. **sutoriti** postoji u Cavtatu i imenica stvorena od njegove osnove: **sutor** u vezi **prvi i drugi sutor**, tj. prvi i drugi sat noći za ribanje«.

⁵⁾ Nakićenović, *Isto*, str. 479.

⁶⁾ P. Šerović, Bijela u Boki Kotorskoj, **Spomenik SAN, CV**, str. 180.

Pòlača ($a > o$; $ti > \check{c}$).⁷⁾ Ta transformacija *palatium* $>$ *Pòlača* nalazi se kod Budmanija (*Pòlača* $<$ *palatium*; tal. palazzo) kao zajednička imenica,⁸⁾ zatim kod Zora,⁹⁾ kod Rešetara¹⁰⁾ itd. U severozapadnoj Boki preovlađuje posuđenica recentnijeg porekla *Pàlac*, ali se čuje i nešto stariji oblik *Pàlača*. U taj period svrstali bismo i toponim *Kòstānjica* od lat. *castanetum* »šuma kestenaa, iako je verovatno novijeg nastanka. Međutim, apelativ od kojeg je taj toponim postao spada u reči koje su u ranom romanskom periodu prešle u naš jezik.

Tome periodu pripada i toponim *M̃rge* (zemlja u Ratiševini) od lat. *margine(m)* »ivica, međa«. U hercegnovskom kraju sreće se i zajednička imenica *m̃rgīn* i *m̃rgīnj* sa istim značenjem. Kod toponima *M̃rge* odstupanje je nastalo verovatno pod uticajem naše imenice *mèđe*, tako da smo u množini namesto *mrgīni* ili *mrgīnji* dobili *M̃rge*.

U romanski hrišćanski period spada toponim *Sušćepan* (selo blizu Herceg-Novog). Nakićenović donosi da je »selo *Sušćepan* dobilo ime po obližnjem gradu, kog Herceg-Stefan ogradi i nazva sv. Stefan, a kasnije se prozva Hercegnovi; a ovo selo i danas zove se Sušćepan (S. Steffano), jer je blizu grada sv. Stefana bilo. Neki vele, da je nazvat i po crkvi sv. Stefana koja je u tom selu.«¹¹⁾

Iako predstavlja jedan od najboljih izvora za antropološku i etnološku situaciju u Boki Kotorskoj, Nakićenović je veoma nepouzdan kada se radi o tumačenju istorije Boke. Prema ispitivanjima koja je u crkvi sv. Stevana u Sušćepanu izvršila Jovanka Stojanović-Maksimović,¹²⁾ proizlazi da gradnja te crkve datira u doba između IX i XII veka, što sasvim odgovara dobu u kojem je *an* dalo *u* u svetačkim imenima duž čitave naše obale (*Sumartin*, *Supetar*, *Sutomore*, *Sutivan* itd.).¹³⁾ Naše je mišljenje da *Sušćepan* nije dobio ime po obližnjem gradu koji je Tvrtko sagradio krajem XIV veka već pre da je crkva koja se u tom selu nalazila nekoliko vekova ranije uticala da selo dobije ime, a čak je moguće da je uticala i na prvobitno ime Herceg-Novog koje je, kao što je poznato, glasilo Sveti Stefan.

⁷⁾ Isp. P. Skok, **Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima**, I, 210.

⁸⁾ P. Budmani, Dubrovački dijalekt kako se sada govori, **Rad JAZU**, LXV, str. 162.

⁹⁾ L. Zore, Dubrovačke tuđinke, **Spomenik SAN**, XXVI, str. 17.

¹⁰⁾ M. Rešetar, **Dubrovački zbornik od godine 1520**, Beograd 1933, str. 277.

¹¹⁾ Nakićenović, **Isto**, str. 489.

¹²⁾ J. Stojanović-Maksimović, Nekoliko priloga istoriji umetnosti u Boki Kotorskoj, **Spomenik SAN**, CV, str. 49-50.

¹³⁾ Isp. P. Skok, **Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima**, I, str. 259.

Tragove dalmatinskog perioda nalazimo u toponimu *Kriape* (zemlja u Bijeloj) za koji Šerović donosi da se nalazi u zaseoku Vali.¹⁴⁾ Takav toponim srećemo i u Kotoru u obliku *Creapis*, *Criapis* za *crepis* »pukotine«. Diftong *ia*, koji je nastao od naglašenog *e*, Skok uzima kao potvrdu da se u Kotoru govorilo posebnom varijantom dalmatinskog jezika.¹⁵⁾ Sama reč je, po Skoku, mnogo starijeg, predlatinskog porekla i glasi *grippus* ili *greppus* ili *crepus* i od nje su nastali naši apelativi *hrīpa*, *škrāpa*, navedeni kotorski toponim *Criapis* i rimsko *Crespa* za *Cres*.¹⁶⁾

Još jedan toponim u severozapadnoj Boki Kotorskoj pripada dalmatinskom periodu i potkrepljuje Skokovu hipotezu da je postojala i bokeljska varijanta dalmatinskog jezika. To je naziv planine *Sūbra* koja se nalazi u Orjenskom masivu više Herceg-Novog. Najverovatnije je da se tu radi o lat. *supera*, *supra* sa ozvučavanjem bezvučnoga *p* što je, po Skoku,¹⁷⁾ jedna od karakterističnih osobina bokeljske varijante starodalmatinskog jezika.

Nasuprot Herceg-Novom, na poluostrvu Luštici, nalazi se stari grad Porto Rose ili, kako se to naselje danas zove *Rôse*. Mukli izgovor suglasnika *s* između dva samoglasnika pokazuje da se radi o romanskom toponimu starijeg porekla. Grad su, kao i obližnju Budvu, u IX veku porušili Saraceni¹⁸⁾ i od tada se nikada više nije oporavio niti je dostigao staru slavu i veličinu.

Novi romanski period ili, kako ga Skok naziva, »mletački period«, bogato se odrazio na toponomastiku hercegnovskog kraja, iako je turska vladavina nad severozapadnom Bokom i kompaktno doseljavanje slovenskog stanovništva iz zaleđa smanjilo obim prodiranja mletačkih toponima. Za mletački period karakteristična je zamena posleakcentnog *o* u *u* u nastavcima *on* > *un* (*Kvadrūn* < ven. quadron, »veliki četvorougao«, označava zemlju u Baošićima;¹⁹⁾ *Torrijūn* < it. torrione, mesto više Kamenog na putu za Crkvice); međuvokalsko *t* prešlo je u *d*; germansko *w* u *v*; *c* ispred *i*, *e* u *ž*; *k* u *g* (*Brāge* < it. brache, ven. braghe, naziv za potok u Đenovićima i za zemlju u Baošićima);²⁰⁾ *s* u *š* (*škvêr* < ven. squero; *Škđlj* < it. scoglio,

14) P. Šerović, *Spomenik SAN, CV*, str. 185: »Međutim, u zaseoku Vali postoji zemljište koje nosi vrlo stari naziv: **Kriape**. Ovdje ćemo pomenuti da se gornji dio grada Kotora, na podnožju brežuljka Sv. Ivana, naziva **In crepis**, a kasnije **Criape**, te izgleda da je to opšti stari naziv za zemljište ispod brda«.

15) Isp. P. Skok, *Dolazak Slovena na Mediteran*, Split 1934, str. 201 i *Enciklopedija Jugoslavije*, II, str. 653.

16) Isp. P. Skok, *Slavenstvo i romanstvo na jadranskim otocima*, I, str. 71, 76, i Meyer-Lübke, *REW*, 3836.

17) P. Skok, *Enciklopedija Jugoslavije*, II, str. 653.

18) Isp. G. Novak, *Jadransko more u sukobima i borbama kroz stoljeća*. Vojno delo, Beograd 1962, str. 111.

19) Nakićenović, *Isto*, str. 479.

20) *Isto*, str. 479.

pašnjak u Kumboru; *Špànjôla* < it. spagnuola, tvrđava iznad Herceg-Novog; *Špôrka ùlica* < it. sporca, pejorativ za glavnu ulicu u starom delu Herceg-Novog, itd.); konsonantska grupa *tr* u *dr* ili *r*, itd.²¹) Iz tog perioda pomenuli bismo još toponime *Kàštio* < it. castello, u Đenovićima; *Vàla* < it. valle, u Bijeljoj;²²) *Špùlje* < it. spoglio (?), u Sutorini;²³) *Ràščela* < it. rastrello, na granici Igala i Sutorine gde je nekada bila mletačko-turska, a zatim austro-turska granica (do 1878. godine), te je verovatno tu postojala neka ograda; *Lazàret* < it. lazaretto, kraj u Herceg-Novom gde se za Mlečana nalazila stara bolnica. Nakićenović pominje *Lazaret* i u Meljinama na mestu gde se danas nalazi vojna bolnica. Međutim, toponim *Lazaret* u Meljinama nije se održao, jer je na tom mestu docnije sagrađena vojna bolnica, te se taj kraj zove *Bolnica*, dok se stariji mletački toponim u Herceg-Novom održao, iako tu više nema ni traga bilo kakvoj bolnici. Toponimi *Belavista* < it. bellavista (trg u Herceg-Novom) i *Fortemàre* < it. forte mare (tvrđava nad pristaništem u Herceg-Novom)²⁴) koji su novijeg datuma pokazuju veoma značajno kretanje akcenta; i jedan i drugi toponim poseduje dva akcenta; ponekad čuvaju italijanski, a ponekad se povinuju pravilima o akcentovanju u novoštokavskim istočnohercegovačkim govorima. Dok stanovnici u gradu češće upotrebljavaju akcentat sličan italijanskom i izgovaraju *Belavista*²⁵) i *Fortemàre*, dotle stanovnici okolnih sela te reči uvek akcentuju prema pravilima o akcentuaciji istočnohercegovačkog novoštokavskog govora, te izgovaraju *Belavista* i *Fortemare*.

Prelaz *a* u *e* koji se retko nalazi u našim posuđenicama romanškog porekla nalazimo u toponimu *Mènduo* < ven. mandola »badem« koji je Nakićenović zabeležio kao ime zemlje u Kumboru verovatno zasadene bademima.²⁶) Ta promena je po svoj prilici nastala pod uticajem južnoitalijanskog *ammennola*.

Promena *đ* (*g* ispred *i*, *e*) u *ž* u toponimu *Spjžža* zadaje izvesne teškoće ako se pođe od činjenice da je toponim novijeg porekla i da označava malu peskovitu plažu pored istoimenog hotela u Herceg-Novom, na Savini, koja je ostala pošteđena od nasipanja kamenim blokovima prilikom gradnje železničke pruge. Uzevši u obzir veliki broj apelativa kod kojih je prvobitno romansko *g* ispred *i*, *e* dalo *ž* (*žàra* < it. giara, giarra, ar. gjarrah; *žiganat* < it. gigante; *žičula* < it. giuggiola; *žudio* < it. giudeo itd.)²⁷) reklo bi se da i ovaj

²¹) P. Skok, *Slavenstvo i romanstvo na jadr. otocima*, I, str. 260.

²²) P. Šerović, *Spomenik SAN*, CV, str. 179.

²³) Nakićenović, *Isto*, str. 628: »I. Špulje jer špuljavali (robili)...«.

²⁴) *Isto*, str. 432.

²⁵) O akcentu reči *Belavista* u Dubrovniku isp. *Zbornik iz dubrovačke prošlosti* (Milanu Rešetar), *Dubrovnik* 1931, (prilog M. Bartolija, *Le tre basiliche di Ragusa e la coppia basilica ed ecclesia*), str. 415.

²⁶) Nakićenović, *Isto*, str. 479.

toponim spada u tu grupu, ali pretpostavivši recentnost toponima uzeli bismo u obzir i mogućnost da se tu radi i o kontaminaciji italijanske reči *spiaggia* i naše tuđice *Pláža*.²⁸⁾

Nedaleko od *Spjaže*, u Herceg-Novom, ispod samih gradskih zidina nalaze se ostaci kupališta čiji je naziv sastavljen iz srpsko-hrvatskog i italijanskog dela i glasi *Vòjnîčki bânji* < it. pl. bagni. Toponim je isto tako novijeg porekla, nastao je u drugom periodu austrijske uprave kada je Herceg-Novi postao značajno garnizonsko mesto.

Tvrđava na morskoj obali u Herceg-Novom koja predstavlja jedan od veoma lepih primera turske arhitekture (na žalost, snažni jugo kojem je izložena sve je više uništava), naziva se u narodu *Mâcel* < it. macello, jer je nekada tu bila klanica. I ovaj je toponim novijeg porekla.

Pomenuli bismo još nekoliko skorašnjih toponima romanskog porekla kao *Skâla* < it. scala, voda u Kutima, *Puljizica* < it. pugliese, zemlja u Ratiševini, *Tòra* < it. torre, sahat-kula u Herceg-Novom na ulazu u stari deo grada (prelaz *e* u *a* u posleakcentnom položaju nastao je pod uticajem naših imenica ženskog roda), *Pð-rat* < it. porto, pristanište u Herceg-Novom, *Pònta* < it. punta, »rt«, zemlje u Baošićima²⁹⁾ i u Kamenarima³⁰⁾ koje se nalaze pri obali morskoj, *Pònta ôštra*, rt na ulazu u Boku Kotorsku sa zapadne strane,³¹⁾ *Za fòrticu*, *Pod fòrticu* od it. fortezza, zemlja ispod utvrđenja Španjola i iza nje.

Zanimljiv je toponim romanskog porekla *Valdòmovina* < it. valle di Duomo u Sasovićima,³²⁾ sa našim nastavkom za označavanje zemljišta *-ina*. Toponim verovatno vodi poreklo od obližnje crkve sv. Stefana koja je sagrađena 1687. godine i čiji je stari ikonostas radio poznati bokeljski ikonopisac Hristifor Rafailović.³³⁾

²⁷⁾ O prelasku romanskog *g* ispred *i* i *e* u naše *đ* isp. M. Rešetar, Jezik Marina Držića, *Rad JAZU*, 248, str. 231, i Fr. Ramovš, O prvotnih južnoslovenskih supstitucijah za balk.-lat. *k*, *g*, pred *e*, *i*, *Južnoslovenski filolog*, VII, Beograd 1926-27, str. 153-54.

²⁸⁾ O poreklu naše reči *plaža* isp. P. Skok. *Naša pomorska i ribarska terminologija*, str. 20-21, i tvrđenje Bratoljuba Klaića da je ta reč francuskog porekla (B. Klaić, *Veliki rječnik stranih riječi*, Zora, Zagreb 1966, str. 966).

²⁹⁾ Nakićenović, *Isto*, str. 479.

³⁰⁾ *Isto*, str. 508.

³¹⁾ P. Skok, Iz srpsko-hrvatske toponomastike, *Južnoslovenski filolog*, VI, str. 69: »Isp. za ovakvu denominaciju još *Punta d'ostro* na ulazu u Boku Kotorsku, *Oštri rat* vrlo često u Dalmaciji. Naziv *Punta d'ostro* interesantan je i sa općeg toponomastičkog gledišta, jer nam kaže, kako stranac ne znajući značenje, dva puta kaže isto. *punta* znači što i *ostro*, »rt na morskoj obali«. Naziv ide prema tome u istu kategoriju, u koju i *linguaglossa* pod Etnom na Siciliji, gdje imademo sraštenu grčku i latinsku riječ...«.

³²⁾ Nakićenović, *Isto*, str. 475.

³³⁾ *Isto*, str. 476.

Moramo, međutim, napomenuti da to nije jedini toponim u severozapadnoj Boki Kotorskoj u kojem se nalazi italijanska reč *duomo* u značenju »stolna ili saborna crkva, katedrala«. U Herceg-Novom, stolna crkva sv. Jeronima zove se u narodu *Āldom* < it. al *duomo*. Italijanski predlog sa članom *al* koji označava *complemento di moto a luogo* (*vado al duomo* — idem u katedralu) srastao je sa imenicom, tako da se, kada se želi označiti cilj kretanja, kaže, npr., »idem na misu u Aldoma«. Dva ista predloga, naš predlog *u* i italijanski predlog sa članom *al* (slično kao u toliko zloupotrebljavanom izrazu »kupujem na angro«) postavljeni su ovde pleonastički jedan pored drugog.³⁴⁾

Najteži problem za objašnjavanje predstavlja toponim *Kūmbor* < it. *conborgo* (?), naselje na morskoj obali oko 6 km udaljeno od Herceg-Novog. Nakićenović ovako tumači nastanak tog toponima: »Kumbor je vele, dobio ime zbog toga što je u blizini starog grada Stola, koji je grad od istočne strane bio, gdje je danas selo Đenovići. . . Taj grad vele da je uslijed potresa propao. Mjesto pak, što je njemu, na neki način bilo kao predgrađe, današnji Kumbor, da su ga tako nazvali Mlečići, i po talijanskoj riječi ‚conborgo‘ koja srpski znači ‚predgrađe‘. Od ‚conborgo‘ da je ono ‚go‘ radi lakšeg izgovora ispalo, te ostala u našem jeziku riječ ‚conbor‘, koje o iza *c* i *n*³⁵⁾ iza *o*, pretvorili se u *u* i *m*. Ranije se zvao ‚Miočević‘, kao što se vidi iz jednog mletačkog spisa za 1739, u komu je popis osoba, kojima se imala udijeliti so«. ³⁶⁾ Tomanović ispravlja Akademijin Rječnik (RJA, V, 777) koji donosi da je »*Kūmbor* ime selu u Sutorini (ne zna se ko je zabilježio) — od XVIII vijeka. . .« i veli da »se Kumbor ne nalazi u Sutorini, koja se nalazi severozapadno od Hercegnovog, nego se nalazi jugoistočno od ovog mesta. Nije tačan akcentat ove reči, jer se kaže *Kūmbor* (ovakav je završetak ove reči u današnjem kumborskom govoru.« ³⁷⁾ Tomanović se, međutim, ne upušta u etimološko objašnjenje tog toponima. U mletačkim dokumentima iz godine 1758. to se naselje pominje na italijanskom jeziku kao *Combur*.³⁸⁾ Od mletačkog naziva *Combur* sasvim je pravilno ostalo naše *Kumbur* kako je zabeleženo u RJA, a disimilacijom *u* — *u* > *u* — *o* dobili smo današnje *Kumbor*. Akcentat je onakav kakav je zabeležio Tomanović, iako se čuje i *Kūmbor*.

³⁴⁾ Za slične slučajeve u Dalmaciji isp. V. Vinja, Tautološki rezultati jezičkih dodira, *Suvremena lingvistika*, br. 4, Zagreb 1967, str. 90-100.

³⁵⁾ Nakićenović piše *i*, međutim, verovatno se radi o štamparskoj greški.

³⁶⁾ Nakićenović, *Isto*, str. 476.

³⁷⁾ V. Tomanović, O topografskim imenima Boke Kotorske, *Spomenik SAN*, CIII, Beograd 1953, str. 49-50.

³⁸⁾ G. Stanojević, Nekoliko statističkih podataka o Boki Kotorskoj iz sredine XVIII stoleća, *Spomenik SAN*, CV, str. 32, 34.

Između starijih perioda prodiranja romanizama u toponomastiku severozapadne Boke Kotorske i novoromanskog (italijansko-mletačkog) perioda, uklopio se turski period koji je ostavio snažne tragove na tom području. Naveli bismo nekoliko najkarakterističnijih turskih toponima: *Karatoč* (Karataš), »crni kamen«, stena u moru ispred Herceg-Novog; *Kandi-kula* (Kanli-kula) »krvava kula«, tvrđava u Herceg-Novom; *Jok-megdan*, strma ulica u Herceg-Novom koja vodi prema predgrađima Srbije i Čelima; *Karača* (Karadža), voda u Herceg-Novom ispod Kandi-kule; *Begovina*, zemlja u Savini; *Predivan*, zemlja u Toploj, gde je, po Nakićenoviću, bila turska sudnica;³⁹⁾ *Tatarbača* (Tatar Bačva), izvor u Igalu; *Bajer*, naselje ispod Španjole, tvrđave više Herceg-Novog, koje je verovatno dobilo ime po turskoj reči *bayir* u značenju »brijeg, zemljište na padinama brda«,⁴⁰⁾ a ne, kako to Nakićenović donosi, »jer je tu stanovalo pleme Bajer«;⁴¹⁾ *Dizdarica*, voda koja se nalazi između sela Žlijebi i Kameno, po predanju sagrađio je neki dizdar;⁴²⁾ *Meteriz* »opkop od zemlje, rov, šanac«, zemlja u selu Mokrine; *Londža* »mjesto gdje se održavaju sastanci, gdje se sjedi, razgovara, vijeća ili pije«,⁴³⁾ voda u Kutima itd.

³⁹⁾ Nakićenović, *Isto*, str. 441.

⁴⁰⁾ A. Škaljić, *Turcizmi u srpskohrvatskom jeziku*, Svjetlost, Sarajevo 1966, str. 113.

⁴¹⁾ Nakićenović, *Isto*, str. 448, 495.

⁴²⁾ *Isto*, str. 465.

⁴³⁾ A. Škaljić, *Isto*, str. 435.

Résumé

SUPPLÉMENT DES ÉTUDES APPROFONDIES DES TOPONYMIES DE LA PARTIE OCCIDENTALE DE BOKA KOTORSKA

Srđan MUSIĆ

La toponymie du nord-ouest de Boka Kotorska par sa plus grande partie est d'origine slovène, mais il existe aussi des toponymes d'origine romane et turque.

Les toponymes romans se trouvent surtout le long de la côte et dans Herceg-Novi même, ainsi que des toponymes turcs qui sont groupés surtout. On prête la plus grande attention au temps de la formation des toponymes romans sur le territoire du nord-ouest de Boka Kotorska. Les différentes suppositions formées qu'il existait à Boka Kotorska des variétés du langage vieux dalmate sont renforcées par des exemples des toponymes SUBRA (en latin *supera*) (montagne au-dessus de Herceg-Novi) où la lettre P non accentuée est devenue accentuée et KRIJAPE (terra à Bijela) où est gardée la diphtongue IA en latin E accentué. En toponymes romans, la plus riche est la période vénitienne que caractérise l'échange après l'accentuation du O en U, des lettres T en D, K en G, placées entre deux voyelles, etc.

Les toponymes d'origine turque sont aussi mentionnés et on a donné la nouvelle signification au toponyme BAJER (lieu sous la forteresse Spanjola) pour lequel Nakićenović a considéré qu'il venait du nom de la tribu Bajer qui y avait habité.